

'Kroniek'

MEDEDELINGEN
OUDHEIDKUNDIGE KRING
VOORST

17e jaargang nr. 1
1994

Oudheidkundige Kring Voorst

1994 17e jaargang nr. 1

Dagelijks bestuur :

Voorzitter : Mr C.G. Bieze-van Eck, Rijkstraatweg 103,
7391 MK Twello, telefoon 05712-71546

Secretaris : L. Sevenster, Schadewijkpad 11,
7391 TJ Twello, telefoon 05712-72037

Penningmeester : M. Niemeijer, Schoolstraat 31,
7383 CC Voorst, telefoon 05758-1499

Redactie-adressen: J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10,
7396 AJ Terwolde, telefoon 05717-1760

H.J.I. Wolke, Burg. v.d. Feltzweg 39,
7391 HL Twello, telefoon 05712-74928

De contributie bedraagt f 25,- per persoon. Voor gehuwden of samenwonenden op hetzelfde postadres f 30,-. Gironummer 16 64 122. Rabobank, rekeningnummer 36.28.09.267. Niets uit deze uitgave mag overgenomen worden zonder toestemming van de redactiecommissie.

Inhoud

		Bladzijde
Voorwoord	H.J.I. Wolke	2
Van de bestuurstafel	L. Sevenster	2
Nieuwe aanwinsten	G.H. van der Goot-van Eck	6
Oude foto's spreken	L. Sevenster	7
Een nieuw fotoboek over Twello	L. Sevenster	8
Ons foto-archief	L. Sevenster	8
• Nieuws van het streekarchief	J.A. de Ruiter	9
Oude ambachten	Elly Voskuylen	10
Gewone, aparte dingen	L. Sevenster	13
Het goed De Nattelt, thans de Adelaar te Voorst	J. Harenberg	13
Processen-verbaal uit het verleden	Gerard Vrieling	19
De dokter beslist	G. Rakhorst	20

Foto omslag:

De voorzijde van de voormalige gereformeerde kerk aan de Enkweg 1 te Voorst in 1988.

Voorwoord

Geachte lezer!

De eerste Kroniek van de jaargang 1994 sluit eigenlijk aan op de laatste van 1993. Die was gewijd aan Voorst 1100 jaar; maar de toevloed van copij leek veel op de wassende waterstand van de IJssel op dat tijdstip. Er kwamen veel meer verhalen dan wij binnen onze "oevers" konden verwerken. Daarom vindt u in deze kroniek nog enkele aan het dorp Voorst gewijde bijdragen, die zijn blijven liggen.

Overigens zijn we helemaal niet verslagen door die overvloed van copij, integendeel, we zien het als een verheugend bewijs van betrokkenheid bij onze Oudheidkundige Kring. Laat de copij maar komen! De Kroniek komt nu immers viermaal per jaar uit.

Met blijdschap geven we dan ook kennis van enkele nieuwe vaste rubrieken, te weten:

1. "Oude Ambachten", door mevrouw E. Voskuyl.
2. "Gewone, aparte dingen", waarin de heer L. Sevenster kleine en leuke situaties vermeldt, die hij al fotograferend in onze gemeente tegenkomt.
3. De heer J.A. Ruiter, streekarchivaris, heeft voor elke Kroniek een stukje streekgeschiedenis in petto.

Dan nog iets, dat ook is blijven liggen.

Bij de jaarwisseling hadden wij de 12 vrijwilligers willen bedanken, die inmiddels zo'n 500 exemplaren van de Kroniek bezorgen bij evenzoveel adressen over de hele gemeente verspreid. Ze hebben niet bij u aangebeden om een nieuwjaarsfooitje want ze doen hun werk in stilte. Wel sparen ze onze vereniging een flink bedrag aan porto uit. Daarom zetten we die bezorgers alsnog in de voorjaarszon. Bedankt! En... goed weer bij het bezorgen van de Kroniek!

U lezer, veel leesplezier! En mocht uw verlangen naar historie en nostalgie nog niet geheel bevredigd zijn, in juni verschijnt alweer de volgende Kroniek. Uw verhalen en andere copij daarvoor moeten binnen zijn vóór 1 juni 1994. Zie de redactie-adressen op bladzijde 1.

Redactie Kroniek

Van de bestuurstafel

door L.Sevenster (secretaris)

Het Jaarverslag over 1993

1. Het Bestuur werd gevormd door de voorzitter, mevrouw Mr. C.G. Bieze-van Eck, secretaris L. Sevenster, penningmeester B. van der Hoek en de leden A.J. Bessels,

Mr. J.H. Hermsen, H. ten Hove en J. Lubberts. Men vergaderde 10 keer in 1993. Door het verhuizen van Bonne van der Hoek werd hij tot de jaarvergadering vervangen door M. Niemeijer. Op 25 februari overleed onze oud-voorzitter, de heer Rudolph Kloosterboer op 76-jarige leeftijd. Op 6 maart bezocht het Bestuur de regionale oudheidkundige clubmiddag in Epe.

2. De jaarvergadering werd op 27 maart in het Dorpshuis in Wilp gehouden; na het huishoudelijke deel werd de avond gevuld met het vertonen van oorlogsfoto's van april 1945 van de overtocht van de IJssel; daarna vertoonde de heer Van der Hoek de dia's van dezelfde overtocht in 1990. Tot slot werd op grootbeeld videoscherm de bevrijding van Deventer, Wilp en Twello vertoond. 92 leden genoten van de interessante avond.
3. Op 22 april hield de secretaris een dialezing over "Landhuizen en Kastelen in Overijssel". 98 personen zagen de 3 delen van de lezing, verluchtigd met prachtige dia's van de exterieurs, de tuinen en parken en de interieurs van de oude "huysen".
4. De op 12 juni 1943 neergestorte staartschutter van de Engelse bommenwerper Linton Stephenson, zijn vrouw Joyce en hun zoon Terrence bezochten Twello van 29 april t/m 12 mei. De Rotary Club Voorst zorgde voor de vliegtickets van het echtpaar, de familie Roeterdink gaf Linton en Joyce onderdak en een prima verzorging, terwijl de familie Lubberts Terrence volledig in de kost nam. Diverse leden van de O.K.V. hebben de 3 Canadezen een dagje sight-seeing bezorgd. Het totale verslag vindt u in de Kroniek nr. 2 van 1993. Vanaf deze plek breng ik een hartelijke dank over van de familie Stephenson aan de Rotary Club Voorst en aan iedereen van de O.K.V. die de veertien dagen hebben geholpen. De Canadezen schreven in hun brieven: "It was unbelievable, we thank you all from the bottom of our heart".

5. Op 15 mei vond de voorjaarsexcursie per bus plaats naar de kastelen het "Warmelo" in Diepenheim en "Verwolde" bij Laren. 75 personen genoten van de prachtige excursie die door de secretaris was voorbereid.
6. T.g.v. de opening van het jubileumjaar Voorst 1100 jaar verzorgde de O.K.V. een fototentoonstelling in de bibliotheek in Voorst in april en mei.
7. Van 8 t/m 11 september organiseerde de Twellose Middenstand de Klompenweekbraderie. Diverse leden bemanden onze stand op de markt.
8. Op 11 en 12 september verleenden wij onze medewerking aan de portretfototentoonstelling uit de jaren 1930-1945 van de heer Flierman uit De Vecht.
9. Van 11 t/m 18 september verzorgden de bestuursleden Hermsen, Ten Hove en Niemeijer een prachtige tentoonstelling met archiefstukken, oude foto's en archeologische vondsten uit Voorst in De Oude School t.g.v. Voorst 1100 jaar. Opmerkelijk is, dat tijdens deze Lichtweek 18 nieuwe leden werden genoteerd.
10. Ons lid, de heer G. Panhuis, verzorgde een onderdeel van de Open Monumentendag in Klarenbeek op 11 september. Onze O.K.V. had oude gereedschappen geleverd.
11. Op 21 september was het Dagelijks Bestuur aanwezig bij de herdenking van de Joodse familie Van Spiegel.
12. Zaterdag 2 oktober was een drukke dag voor de O.K.V. met 2 belangrijke activiteiten, nl. de opening van de gerestaureerde N.H. Kerk in Terwolde en tevens onze deelname aan de Culturele Markt in Twello.
13. De herfstlezing op 14 oktober door ons lid Co Hartgers in het Stationskoffiehuys in Twello had als titels "Co in Twello" en "Het hele jaar rond met meester Heuvel". De 124 aanwezigen genoten ten zeerste van het vertelde en het getoonde.
14. Op 11 november was het Bestuur vertegen-

woordigd bij de presentatie van het boek "Noe moj's effen luusteren, Jan Haverkamp blikk terug", geschreven door ons lid de heer J.J. Speelziek uit Teuge.

15. Vanaf medio 1993 verschijnt wekelijks een oude foto uit onze collectie in het weekblad "Voorster Nieuws".
16. Wij schaften 2 grote en 4 kleine vitrines aan uit de overvloedige hoeveelheid materialen van het G.O.C. in Zutphen.
17. De bestuursleden Mr. J.H. Hermsen en H. ten Hove schreven het boek "Onder den clockenslagh van Voorst", een uitgave van het feestcomité Voorst 1100 jaar.
18. Ons tijdschrift Kroniek verscheen in een nieuwe gedaante met 3 nummers in 1993. Het 3e nummer was geheel gewijd aan het dorp Voorst en zijn omgeving. De redacteur J. Lubberts werd bijgestaan door de nieuwe redactieleden H.J.I. Wolke, H. Kleinjan en E.J. Voskuyl-ter Burg. Zowel de lay-out als de druk en het lettertype werden verbeterd. Ons tijdschrift was al goed leesbaar, maar zoals het er nu uitziet: "Dat is heel mooi". Onze hartelijke dank gaat uit naar alle redactieleden en natuurlijk naar de schrijvers en de drukker. Vakwerk dus.
19. Het ledental was weer groeiende in 1993. Per 1 januari 1993 hadden we 517 betalende leden, op 31 december waren dat er 564, 2 niet-betalende leden werden geroyeerd. Daarnaast hebben we 12 ruilabonnementen met stichtingen en de regionale oudheidkundige verenigingen van Deventer, Bathmen, Gorssel, Brummen, Epe, Heerde, Wijhe en Olst.
20. Dit jaar mochten we subsidie ontvangen van de Gemeente Voorst en van de gezamenlijke Rabo-banken in de gemeente Voorst. Vanaf deze plek willen we de goede gevers hartelijk dank zeggen.
21. De Werkcommissies:
  - a. het veldnamenonderzoek maakte een stille tijd door in 1993,
  - b. de krantenknipsels, oud en nieuw, ge-

- ven veel werk aan de leden mevrouw Huisman en de heer Kupers,
- c. de bibliotheek wordt niet alleen uitgebreid, maar wordt ook vastgelegd op de computer, mevrouw Van der Goot boekt gestadig voortgang,
  - d. het oude-foto-project loopt buitengewoon goed, misschien wel te goed, dit jaar kregen we er 2000 oude foto's bij. Regelmatig werden de mini-exposities in de diverse kerkdorpen verwisseld,
  - e. de begraafplaatscommissie is in 1993 voortvarend begonnen met het inventariseren van alle oude grafstenen,
  - f. in de gemeentelijke monumentencommissie zitten 2 bestuursleden van de O.K.V. naast de 3 andere leden. Hoewel alle vergaderingen in goede harmonie verlopen, was het grootste geschilpunt in 1993 het probleem van het nieuwe dorps huis in Voorst. De O.K.V. blijft van mening, dat de bouw het best op een nieuwe locatie kan plaatsvinden i.p.v. het verbouwen en uitbreiden van de oude school van Voorst. Dit gemeentelijk monument ligt op de oudste plek van Voorst en is omgeven door de N.H. kerk en 2 prachtige Rijksmonumentenboerderijen. Tevens vinden we in dit "beschermd dorpsgezicht" 3 gemeentelijke monumenten, nl. de oude pastorie en 2 historisch waardevolle villa's met hun boomgroepen.
22. Door reorganisatie binnen het gemeentehuis is de archiefkamer verhuisd. Omdat de nieuwe kamer kleiner is dan de vorige moeten we in ploegendiensten gaan werken met de O.K.V.-vrijwilligers. Onze papieren verzamelingen kunnen nog steeds een plaats vinden in de kluis van de gemeente, de grotere voorwerpen worden in 2 schuurruimten bewaard, onverwarmd, onbeveiligd en meestal droog. Hieruit blijkt, dat wij nog steeds geen eigen onderkomen hebben voor onze werkgroepen en de diverse collecties.

23. De samenwerking met de heer J. de Ruiter, de archivaris, is uitstekend, we helpen elkaar waar dat mogelijk is. De heer Lubberts is elke maandag de vaste hulp van de archivaris, zodat genealogen vlot geholpen kunnen worden. Op die dag kunnen onze leden de boeken, krantenknipsels en oude foto's van de O.K.V. bestuderen, wanneer u van tevoren een afspraak maakt, telefoon 05712 - 79258.

Als Bestuur van de O.K.V. kunnen we terugkijken op een zeer goed jaar, we kregen er weer veel nieuwe leden bij, we hebben een goede naamsbekendheid bij het publiek, we hebben een prachtig tijdschrift en tot slot, wij willen ons blijven inzetten voor het bewaren van het cultuurgoed in de breedste zin, binnen het gebied van de gemeente Voorst.

De secretaris

Notulen van de Jaarvergadering van 22 maart 1993

1. De voorzitter, mevrouw Mr. C.G. Biezevan Eck opende de bijeenkomst in het Dorpshuis in Wilp om 20.03 uur.
2. Mededelingen: afwezig met kennisgeving de heer Runneboom. De voorzitter memoreerde het overlijden van 2 trouwe leden, de heren J. Borst en R. Kloosterboer.
3. De notulen van de jaarvergadering van 19 maart 1992 werden goedgekeurd, behoudens een verandering bij punt 10a. De naam Meijerink moet zijn Mengerink.
4. Het jaarverslag 1992 werd goedgekeurd.
5. De financiële stukken, te weten: a) het exploitatieoverzicht 1992, b) de staat van bezittingen en schulden en c) de begroting 1993 gaven slechts hier en daar kleine opmerkingen. De aanwezigen keurden de manier van het aanbieden van de financiële stukken ter vergadering goed, het verzoeken om de betreffende stukken op aanvraag per post op te sturen moet mogelijk blijven.
8. De kascontrole werd gedaan door de heren Runneboom en Elfrink. Per brief van 19 januari 1993 verklaarden zij, dat de bescheiden van de penningmeester Van der Hoek in orde waren bevonden. Hem werd décharge verleend en hij werd bedankt voor zijn keurig verzorgde administratie. Als nieuw lid van de kascommissie bood zich

de heer Van Oorspronk, Schoolstraat 4 in Voorst aan.

9. Tijdens de bestuursverkiezing werd afscheid genomen van de heer A.J. Bessels, het bestuurslid dat de O.K.V. mede heeft opgericht. Tevens moest de heer B. van der Hoek het bestuur verlaten wegens verhuizing. De vergadering nam node afscheid van de penningmeester. Gelukkig stemden de leden voor de benoeming tot penningmeester van de heer M. Niemeijer. De dankwoorden van de voorzitter aan de heren Bessels en Van der Hoek gingen gepaard met een envelop met inhoud en een bos bloemen voor hun echtgenotes. In de plaats van de heer Bessels werden 2 leden in het bestuur van de vereniging gekozen, de heren H.H. Garretsen en J. Groenenberg. Gezien het groeiend aantal leden keurde de vergadering de uitbreiding van het bestuur van 7 naar 8 leden goed. De heer Roeterdink wees wel op het even getal leden, hetgeen problemen zou kunnen geven bij het stemmen over een heikel punt.
10. Rondvraag:
  - a. mevrouw De Vries zag gaarne meer vrouwen in het bestuur van de O.K.V., tevens bedankte zij namens de vereniging 'Algemeen Belang Teuge' de O.K.V. voor haar inzet bij de restaura-

tie van de monumentale oude schuur, de Schaapskooi, op het vliegveld.

- b. de heer Lenselink vroeg naar de gegevens van het straatnamenproject. De heer Lubberts deelde mee, dat de gegevens regelmatig worden geraadpleegd. Het wachten is op een O.K.V.-computer, waarin de gegevens nog opgeslagen moeten worden voor een snelle reproductie.
- c. de heer Peters vroeg hulp voor de restauratie van de schaapskooi op 't Holthuis. Aangezien het geen gemeentelijk monument is, kan de O.K.V. weinig doen, het is een kwestie tussen de gemeente, de gebruiker van de kooi en de Holthuis-buurt.
- d. de heer Piepenbroek zag gaarne, dat de Nijenbeek werd gerestaureerd. De toestand van het rijksmonument is slecht. Restauratie heeft voorlopig geen prioriteit bij de eigenaar van het kasteel, daardoor worden alle plannen in de kiem gesmoord. Meerdere groeperingen

zouden graag de restauratie willen stimuleren en aanpakken.

- e. mevrouw Van Noortwijk betreurde het verdwijnen van de oude kaart op de omslag van de oude "Kronijck".
- f. mevrouw Willemsen dankte de leden van de O.K.V. voor de giften ten bate van de restauratie van de N.H. Kerk in Terwolde.
- g. de secretaris meldde, dat de Canadese oorlogsvlieger L. Stephenson naar Twello komt van 29 april t/m 12 mei. Op zijn verzoek om hulp boden de volgende personen zich spontaan aan om de Stephensons 1 of 2 weken in huis te nemen, te weten de families Bos, Meijers, Van der Marck en Roeterdink.
11. De voorzitter dankte de 4 families voor hun aanbod en sloot daarna het eerste deel van de avond.
12. Het tweede deel werd besteed aan de bevrijding in 1945 van Deventer, Wilp en Twello aan de hand van dia's en de Bevrijdingsvideofilm.

Nieuwe aanwinsten

In deze rubriek willen wij onze leden op de hoogte houden van giften in de afgelopen periode.

1. Vrij Nederland, RAF-uitgave, 1942 en het dagblad De Koerier van 20 October 1944. Ontvangen van de heer L. Nijhof, Terwolde.
2. Twee exemplaren van De Wervelwind, RAF-uitgave 1942. Ontvangen van de heer G. Heijenk, Twello.
3. Een grote oude foto van het muziekcors van Terwolde. Geschonken door de familie Kiesbrink, Terwolde.

4. Een serie glasnegatieven van personen uit De Vecht, 1930-1945. Ontvangen van de heer W. Flierman, Apeldoorn.
5. Een langspeelplaat van het Duistervoordse kerkkoor. Ontvangen van de heer A. Peet, Deventer.
6. Zeer veel landbouwgereedschappen van de boerderij "De Witappel", Terwolde. Ontvangen van mevrouw Wolters-Zweers, Terwolde.
7. Landbouwgereedschappen van de familie Nijhof uit Enter.
8. Ingelijste litho's - ijsvogel en uil - door W. van Amstel. Geschonken door me-

vrouw G.W. Zegers-ter Mate, Voorst.

9. Een 50-jaar oud weeg-apparaat van de heer Schoonheid, Amstelveen.
10. De serie "Stichting Oude Gelderse Kerken". Ontvangen van mevrouw E. van Hall, Voorst. (Deze stichting beoogt met hulp van o.a. donateurs veel kerkgebouwen in de provincie Gelderland te behoeden voor verval.)
11. Door de Oudheidkundige Kring is aangeschaft het boekwerkje "Noe moj's effen

luisteren, Jan Haverkamp blik terug". Samensteller J. Speelziek. Dit boek is een welkome bijdrage tot een eenvoudige geschiedschrijving van het dorp Teuge. Prijs f 19,95. Het levensverhaal van J. Haverkamp wordt niet in het dialect weergegeven.

12. De openbare basisschool opent perspectieven. Brochure, uitgegeven door afd. Welzijn en Onderwijs Gemeente Voorst.

Oude foto's spreken

door L. Sevenster

Deze foto uit 1913, een echt staatsieportret, gevat in een horizontaal ovaal, werd gemaakt in Terwolde bij de boerderij "De Nepperink", nu

Twelloseweg 55. Op de foto staat de hele familie Lubberts, met vader Jan Lubberts van de Eeuwhorst, geboren op 21-7-1866 in Apel-

doorn, moeder Willemina Gerdina Diks, geboren op 1-6-1875 in Terwolde en hun vier kinderen. De kinderen, allen jongens, zijn achter-eenvolgens: Johannes Theodorus, 26-1-1900, Gerhard Jan, 28-9-1903, Arend Gerrit, 22-6-1907 en de kleine Willem Hendrik, die op 16-4-1909 in Terwolde werd geboren, net als zijn broers.

En omdat allen jongens zijn met voor die tijd de juiste kleding, geef ik u hierbij de prachtige foto.

Vader is gekleed in het Veluwe pak met de bijbehorende pet, moeder heeft haar lange jurk

aan en een knipmuts op het hoofd. De oudste zoon Jan heeft zijn lange broek tot halweg de kuit, Gerrit zit naast hem en hij heeft zijn broek tot net onder de knie, daarnaast vinden we Arend en zijn broekspijpen reiken tot op de knie. Helemaal rechts zit Willem die als vierjarige kleuter nog rokjes draagt met een kindermutsje op het hoofd. De drie andere kinderen hebben allen al een echte pet met een klep op.

Zo kan een oude foto ons toch weer iets leuks vertellen.

Een nieuw fotoboek over Twello

door L. Sevenster

De Stichting Carillon Twello zoekt steeds nieuwe wegen om geld bijeen te brengen om een carillon in een toren aan de markt in Twello te kunnen oprichten. Zij heeft daartoe besloten om samen met onze vereniging een fotoboek over Twello uit te geven. Het boek "Twello, zoals het was, zoals het is", zal tussen de 400 en 500 foto's bevatten, verdeeld over 200 bladzijden, gedrukt op goed papier en de prijs zal zodanig worden, dat het binnen ieders bereik ligt. De foto's uit de periode 1900 tot nu toe zullen een beeld geven hoe Twello veranderd is, want het is de bedoeling oude foto's naast die van nu te publiceren. Via de dag-

en weekbladen is het project reeds in onze gemeente bekend gemaakt in januari jl. Toen is een oproep om foto's van straten, winkels, fabrieken, scholen, kerken, verenigingen, bijzondere gebeurtenissen als een brand of een optocht naar de inwoners uit de gemeente Voorst gegaan. Op deze oproep hebben veel mensen positief gereageerd en we zijn momenteel bezig het aangeboden te verwerken tot foto's van het formaat 13 x 18 cm. Mocht u nog materiaal voor ons beschikbaar hebben, wilt u dan onze contactmensen even bellen, te weten de familie Garretsen 05712 - 72004 of de heer J. Groenberg (na 18.00 uur) 05712 - 76037.

Ons foto-archief

door L. Sevenster

De vorige puzzelfoto heeft geleid tot 2 reacties, nl. van mevrouw Huisman en de heer Ten Hove, beiden uit Voorst. Zij vertelden hetzelfde verhaal, het rijtje huizen heeft aan de "Hut-

tendijk" gestaan. De kleine huisjes zijn gebouwd voor de minder draagkrachtigen van Voorst, Appen of Gietelo. Natuurlijk zijn ze gemoderniseerd en uitge-

breid, tot de zadelmakerij van Buitink omstreeks 1960 besloot de oude huisjes af te breken en te vervangen door een nieuwe behuizing, nu genummerd als Rijksweg 17 in Voorst.

De nieuwe puzzelfoto vonden we in het gemeente-archief van Voorst met als enige ver-

melding: "Inzegening auto, 4 oktober 1957, foto Jan Koster, Twello". Kunt u ons vertellen waarom de foto werd gemaakt? Wie is de pastoor, de koorknaap, wie zijn de inzittenden van de auto, de omstanders en vooral waarom werd de auto gezegend?

Uw reactie is welkom.

Nieuws van het streekarchief

door J.A. de Ruiter (streekarchivaris)

Van streekarchivariaat tot streekarchief

Al enkele jaren zijn er plannen om het streekarchivariaat Oost-Veluwe om te vormen tot een streekarchief. In het eerste kwartaal van 1994 zal deze verandering een feit zijn. Als gevolg

hiervan zullen de oude archieven van de deelnemers (Brummen, Voorst en het Waterschap Oost-Veluwe) op één plaats, namelijk de archiefbewaarpplaats in het gemeentehuis van Voorst worden samengebracht, waar zij voor

geïnteresseerden ter inzage zijn. Eer het echter zover is moeten er nog nieuwe archiefstellingen worden bijgeplaatst, waarna de verhuizing van de oude archieven van Brummen en het Waterschap plaats kan vinden. Al deze werkzaamheden zullen naar verwachting nog wel enkele maanden in beslag nemen. Gedurende deze periode blijft de openstelling van het streekarchief ongewijzigd. Op kamer 126 kunt u, na afspraak, terecht voor het raadplegen van bekende bronnen als de registers van de Burgerlijke Stand en de bevolkingsregisters van Brummen en Voorst en de doop-, trouwen en begraafboeken van de diverse kerspels.

Maar er is veel meer materiaal dat de moeite waard is. In de oude gemeente-archieven van Brummen en Voorst is, met enig speurwerk, heel wat te vinden over het onderwijs, de wegen, de armenzorg en het openbaar bestuur. De in bewaring genomen kerkelijke archieven bevatten veel gegevens over de plaatselijke kerkgeschiedenis uit vroeger tijden. Ook de archieven van de vroegere polderdistrikten Veluwe, Brummen-Voorst en Hattem vormen rijke bronnen van gegevens, uiteraard met het accent op de waterstaatkundige geschiedenis. Bijzondere vermelding verdienen daarbij de archiefjes van de vroegere dorpspolders, die binnen het polderdistrict Veluwe bestonden en die veel gegevens bevatten over de historie van re-

latief kleine gebieden. Aan de inventarisatie en het nader toegankelijk maken door middel van indices wordt voortdurend gewerkt.

Behalve voor archieven kunt u bij het streekarchief ook terecht voor het raadplegen van tijdschriften en boeken uit de archief-bibliotheek (deze worden echter niet uitgeleend), de gemeentelijke collectie foto's en prentbriefkaarten en de documentatiecollectie, die bestaat uit allerhande materiaal, knipsels e.d. die voor de regionale geschiedenis van belang zijn.

Er is een goede samenwerking tussen het archief en de Oudheidkundige Kring Voorst, waarbij erop gelet wordt dat de verschillende activiteiten goed op elkaar worden afgestemd. Gedurende de openingstijden van het streekarchief kunt u er ook terecht om de bibliotheek en het foto-archief van de O.K.V. te raadplegen.

De totstandkoming van het streekarchief is een goed moment om te starten met een vaste rubriek onder bovenstaande titel, met daarin actuele archiefmededelingen en geregeld speciale aandacht voor een bepaald onderdeel van de aanwezige collecties. In de volgende Kroniek meer over de tijdschriften die op het archief ter inzage zijn.

Oude ambachten

door Elly Voskuyl

In de eerste aflevering van de serie oude ambachten belichten wij de familie De Weerd en firma J. de Weerd tentenverhuur te Voorst.

De heer H. Wolke en ondergetekende togen in de stromende regen naar Voorst en werden alervriendelijkst door schoondochter Tjitske

ontvangen. Het prachtige huis uit omstreeks 1800 is een sieraad voor het dorp en heeft nog steeds de allure van weleer. Nauwelijks zaten we aan de koffie of vader Johan (Jopie) kwam binnen en dat bleef niet onopgemerkt. De heer Wolke en de fa. J. de Weerd hadden jarenlang zaken met elkaar gedaan dus het was "ouwe

jongens krentenbrood". Jopie had helemaal geen tijd, maar zoals dat wel vaker gaat, bleef hij de gehele ochtend en terwijl broer Hampie er ook nog bij kwam vertelden zij ieder in smeug dialect de verhalen over vroeger.

In 1924 begonnen Johan de Weerd (overl. in 1973) en zijn echtgenote Rika Wilhelmina Burink (overl. in 1978) met café "De Eikenboom" in Voorst. Oorspronkelijk was Johan Sr. metselaar en werkte samen met zijn broers aan de bouw van het N.S.-station te Deventer. En passant bouwden ze ook café "De Eikenboom".

Achter het café werden tenten geplaatst ter gelegenheid van dorpsfeesten en muziekconcurseren. Alles werd door hen verzorgd o.a. de consumpties en de muziek. Er werd gedanst dat het een lieve lust was. De muzikanten zaten er echter voor eigen rekening. Door na elk dansnummer met het mansbakje rond te gaan wer-

den ze zo in hun onderhoud voorzien. De danslustigen betaalden een dubbeltje voor weer een rondje en zo ontstond het zogenaamde "dubbeltjesdansen", bekend in de wijde omgeving. Het café was geen lang leven beschoren. Johan hield er niet van tot diep in de nacht met zijn gasten door te zakken en te blijven tot de laatste vertrokken was. Veel liever verhuurde hij feesttenten waarbij zijn vrouw Rika Ansichtkaarten in de tent verkocht. Het verhaal gaat dat hij bij het leiden van een dansorkestje zijn bijnaam "Bom" de Weerd heeft te danken, nl. aan tsarara-bom-tieé. Dit alles speelde zich af tijdens de crisisjaren van voor de oorlog.

Tijdens de oorlog werden voor zover mogelijk ook tenten verhuurd. Zo was er eens een concours hippique in Doetinchem, dat georganiseerd werd door de textielfamilie Van Heek uit Enschede. Die hadden nog het nodige bier en frisdrank bij de Grolsch weten los te krijgen.

Foto: Collectie J. de Weerd

Het was echter snikheet en de dorst was groot. Op het laatst was alles op en de De Weerds verkochten alleen nog water met een flauw oranje kleurtje, maar de aftrek bleef groot.

Direkt na de oorlog werden de tenten gebruikt voor de bevrijdingsfeesten. Nog steeds was er niets te drinken. De Weerd verkocht alleen flauwe limonade en karnemelk, echter het feest leed er niet onder.

En zo hebben deze nijvere mensen jarenlang het gezicht van De Weerd tentenverhuur bepaald.

Het echtpaar kreeg drie zonen, Gerrit, Harmen (Hampie) en Johan (Jopie). Gerrit was bedrijfsleider en later directeur van de steenfabriek "Het Hoendernest". Hij was echter ook behulpzaam in het tentenbedrijf. Hij was het die het belang inzag van grote tentoonstellingen. Al snel kwamen ook Harmen en Johan in het bedrijf. Aanvankelijk werden de tenten compleet ingekocht. Later liet men ze maken door een lid van de Voorster zadelmakersfamilie Buitink. Deze werkte bij Vredestein en maakte in zijn vrije uren zeilen voor De Weerd. Weer later ging Harmen zelf tenten maken. In de wintertijd was er toch niets te doen. De eerste tent die Harmen had gemaakt werd verhuurd voor de officiële plechtigheid in Rotterdam, waarbij ook minister-president Drees aanwezig was. De tent had al een zware storm moeten doorstaan en was met behulp van de brandweer weer opgezet. Drees ging er rustig inzitten en de andere gasten met hem. Alleen de heren De Weerd vroegen zich met angst en beven af of de tent het zou houden, maar hij hield het.

De tentzeilen worden nog steeds in eigen bedrijf geconfectioneerd. Echter niet meer van katoenen zeildoek maar van gecoat polyesterdoek. De houten zijwanden zijn veelal vervangen door lichtere panelen van kunststof. De heren De Weerd werden ook geïnteresseerd in andere zaken. Gerrit de Steenfabrikant en

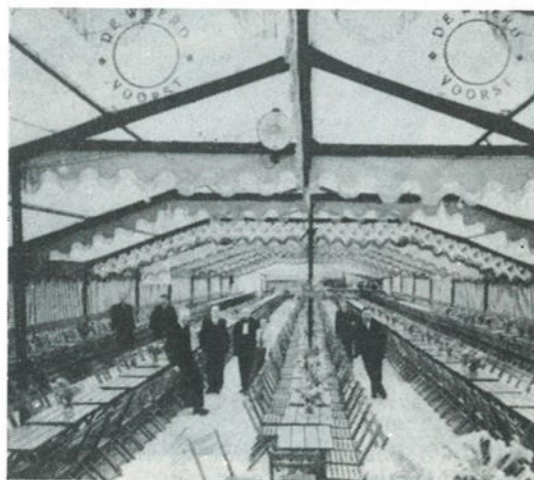
Harmen begonnen in de zeventiger jaren met de MAVO-bouw, een fabriek van betonnen garages en andere gebouwen in Voorst en Markelo. Harmen begon later een grote camping in het Drentse Amen.

De activiteiten zijn thans gescheiden. De derde generatie De Weerd is aan bod gekomen. De MAVO-bouw wordt gedreven door kinderen van Gerrit en de camping in Drente wordt gerund door de dochter van Harmen en haar man.

In Voorst wordt de aloude tentenverhuur geleid door Johan Jr., zijn vrouw Tjitske en zoon Berend, uiteraard onder het toezien van vader Johan.

Wat zeventig jaar geleden begon met een enkele feesttent is uitgegroeid tot een verhuurbedrijf van zo'n 25.000 vierkante meter aan onderdak voor allerlei soorten van evenementen, vanaf een familiefeestje tot de grootste tentoonstellingen. Men bouwt tenten in Nederland, België, Duitsland en Italië.

Na deze leerzame ochtend vertrokken we weer in de stromende regen. "Echt tentenweer" dacht ik even bij mezelf, want zelfs bij slecht weer geeft een tent gezelligheid.

Kroniek 1994-1

Gewone, aparte dingen

door L. Sevenster

Als fotograaf voor de gemeentelijke monumentencommissie zwerf ik regelmatig door de hele gemeente Voorst, van het dorp Voorst in het zuiden tot Nijbroek in het noorden. Daarbij vallen me dingen op, die het vermelden waard zijn via een serie artikelen in de Kroniek. Je zou de rubriek ook kunnen noemen: "Wat zien ik nou weer". Het zijn steeds bouwkundige zaken als palen en posten langs de wegen, bewegwijzering en details aan gebouwen.

In Voorst kent iedereen de voormalige Gereformeerde kerk op de hoek van de Rijksstraatweg en de Enkweg, verbouwd tot zaalkerkje in 1896. Oorspronkelijk is het bouwwerk als koetshuis met zware zolders naast het "herenhuis" aan de Rijksstraatweg gebouwd.

Het aparte aan het gebouwtje zit aan de zij-kanten, waar we een aangebouwd toegangsportaal vinden met een deur in de zijgevel van het portaal. Het geheel is opgetrokken uit baksteen en afgesloten met een zadeldakje. Het portaal heeft uitgepleisterde hoekpilasters. Het ronde raam van gietijzer heeft diagonaal geplaatste roeden, het is geheel omsloten door een halfsteense rol. Het grote raam heeft gietijzeren vensters, half rond van boven, versierd aan de onderzijde met pleisterwerk. De boog van het raam is omlijst met een "hanekam".

Het portaal en het raam van de vroegere Gereformeerde kerk van Voorst in 1993.

Het gebouwtje staat vlak langs de weg, heel gewoon en toch apart in zijn detaillering.

Het goed De Nattelt, thans De Adelaar te Voorst

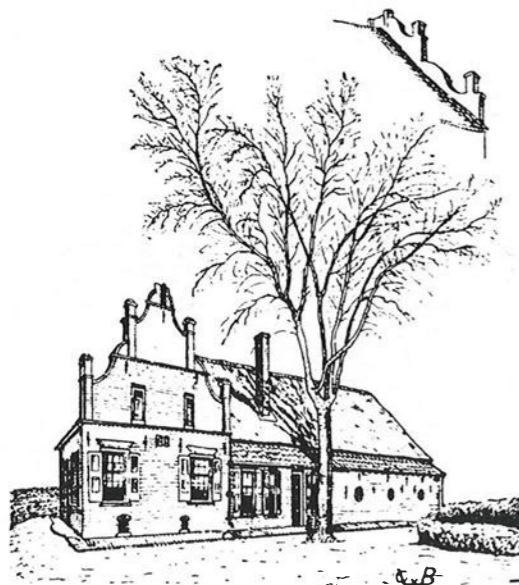
door J. Harenberg

Tegenover de waterpartijen van Beekzicht en gelegen bij de Voorsterbeek vinden we "De Adelaar". De boerderij valt op door z'n mooie

Gelderse gevel, gesierd met pinakels, en heeft ook steeds de aandacht getrokken. Mr C. van Balen schreef in zijn artikel "De oud-Gelder-

sche Bouwstijl" dan ook: "De bijtekening bovenaan laat duidelijker uitkomen, hoe bij deze constructie van het gevelfront zich de voormuur bij het dak aansluit. Overigens moge dit eenvoudige bouwwerkje dienen als een nieuw bewijs, dat de oud-Geldersche bouwrichting het niet versmaadde kunstsmak te toonen bij het bouwen van een bescheiden boerenwoning".

Het huis in het begin van de twintigste eeuw, naar een tekening door Mr C.L. van Balen.

De bekende negentiende-eeuwse wandelende dominee J. Craandijk laat zich niet erg uitbundig uit over het huis. Hij schreef: "Even buiten het dorp stroomt de Loenensche beek, die een' watermolen in beweging brengt, — die kostbare stoffaadje voor menig Geldersch landschap! — en in de nabijheid trekt een boerenhuis de aandacht door de zware eiken, die het half verbergen. Men zoek daar evenwel geen antiquiteit; 't is niets anders dan een oud boerenhuis, waarvoor de eigenaar de oude boomen laat staan". Craandijk vergist zich met de eiken; bedoeld zijn linden. Maar is De Adelaar, of De Nattelt, zoals het

vroeger werd genoemd, werkelijk niet veel meer dan een oud of bescheiden boerenhuis, zoals beide auteurs ons willen doen geloven? In 1417 is sprake van "De Natelt", maar een eigenaar is dan nog niet bekend. Het goed moet eigendom geweest zijn van een geslacht Van (der) Veen en in datzelfde jaar wordt in deze bron een Eve, Aernt Veens dochter genoemd. Heeft Aernt in dat jaar iets te maken gehad met de Nattelt? We weten het niet.

In de Zutphense Kentenissen treffen we een lijst aan van goederen buiten Zutphen vóór 1566 en daarin vinden we een vermelding: "Hofstede aan de Naetelt kerspel Up voirst, 14 juli 1564". Op 8 juli 1565 worden de huwelijksvoorwaarden opgesteld tussen Evert van Lintelo en Mechteld van (der) Veen. Mechteld, dochter van Tyman (overigens een echte Van Lintelonaam, dus of er familiebanden bestonden?) van (der) Veen en Mechteld Schimmelpenninck, bracht onder meer een stuk weiland genaamd "Den Nattell" mee ten huwelijk. Evert zou het jaar daarop van zijn moeder, Sophia van Heiden, het kasteel "De Marsch" bij Zutphen ontvangen. Dat er toen al een huis op de Nattell stond, is nauwelijks aan te nemen, daar gesproken wordt van een weiland. In tegenspraak daarmee is echter een schuldbekentenis dd. 4 juni 1573, waarin Heer Hendrik van Essen, vicaris van het Sint Anthonius altaar te Voorst verklaart negen daalder ontvangen te hebben van Evert van Lintelo tot de Marsch, waarmede voornoemde Evert een schuld van 12 goudgulden, gaande uit het goed den Naethelt voor altijd afkoopt. Uit deze verklaring zou men kunnen opmaken dat er toch meer is dan alleen een weiland.

Evert van Lintelo blijkt in 1589 overleden te zijn, want toen hertrouwde Mechteld met Rogier de Mantua, kennelijk een officier in Spaanse dienst, maar in 1597 was zij wederom weduwe. Het kasteel De Marsch lag toen in puin en die verwoesting heeft waarschijnlijk plaats gevonden in 1572 tijdens de belegering van Zutphen door de Spanjaarden. Niet bekend is welke partij hiervoor aansprakelijk is;

daar Evert Spaansgezind was, zouden de Staatsgezinden dit op hun geweten kunnen hebben. In het bezit van De Marsch werd Evert opgevolgd door zijn gelijknamige zoon; de Nattelt ging naar diens jongere broer Johan, gehuwd met Elisabeth Rumps. Johan verkoopt vóór 1607 "Den Natteldt mit den Mollenberch" aan zijn broer Evert.

Evert is tweemaal gehuwd geweest; eerst met Nomina Beninga van Gruthuizen en na haar dood met Arnolda van Hoemen in 1594. Zijn oom Herman van Lintelo liet hem De Ehze bij Almen na, waarmee hij in 1597 werd beleend. Met De Marsch, De Ehze en De Nattelt had hij een aardig bezit bij elkaar gesprokkeld. En toen kon hij gaan bouwen. En er viel wat te herbouwen! Niet alleen De Marsch was verwoest; ook De Ehze moet wel aan een opknappertoe geweest zijn. Beide kastelen liet hij groots herbouwen, c.q. verbouwen en in 1609 werd het voorhuis van De Nattelt of Adelaar

gebouwd en een steen met de wapens Van Lintelo/Van Hoemen met dat jaartal in de zuidgevel herinnert daaraan. Niet na te gaan valt of het hier nieuwbouw dan wel herbouw betreft.

Bij testament vermaakt het echtpaar Van Lintelo-Van Hoemen De Ehze aan hun oudste zoon Evert, De Marsch aan hun tweede zoon Johan, terwijl hun dochter Geertruyd ingevolge magescheid van 23 februari 1653 De Nattelt met den Mollenberch ontvangt.

Geertruyd was in 1631 in het huwelijk getreden met Gerrit Johan van der Capellen, heer van Den Dam te Eefde, welk huwelijk kinderloos bleef. Na zijn overlijden in 1645 hertrouwde zij met Joachim van Goltstein, weduwnaar van Hyma de Haen, welk huwelijk evenmin met nakomelingschap werd gezegend. Hij overleed reeds in 1652.

In 1661 droeg Geertruyd haar bezit in leen op

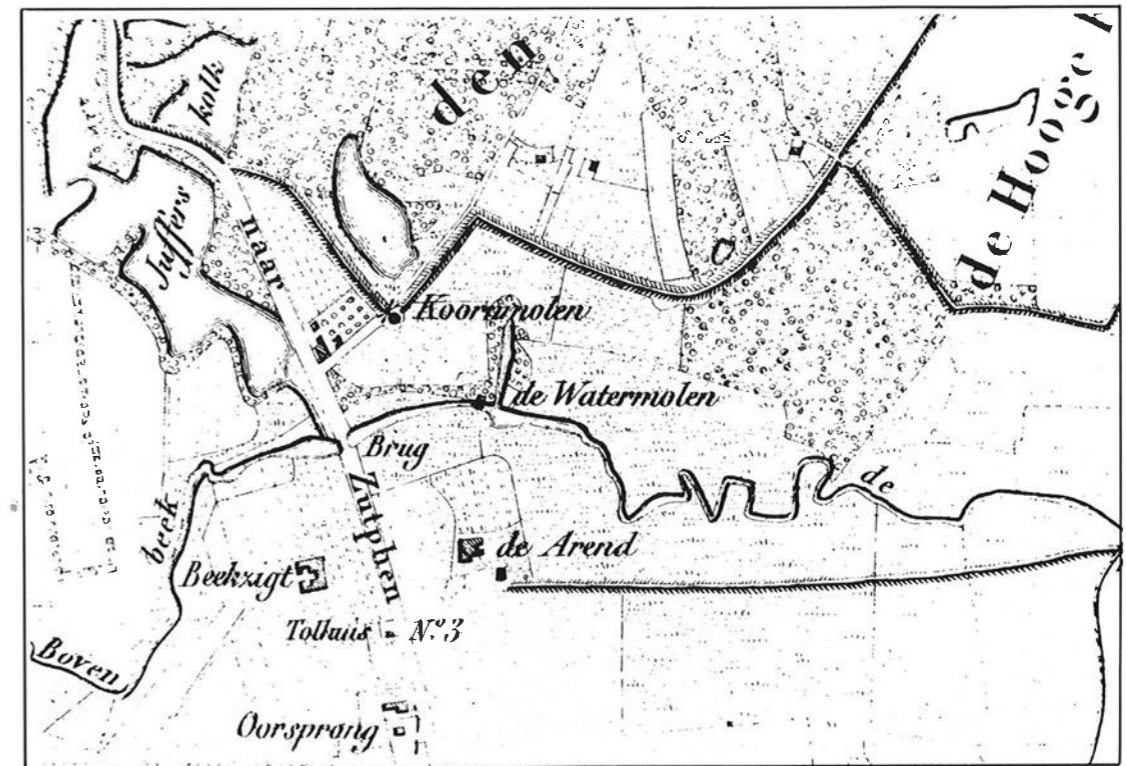
De wapens in de gevel; links Van Lintelo, rechts Van Hoemen.

aan de Staten van Gelderland; een maatregel die toen alleen nog maar ten doel had te voorkomen dat haar erfgenamen de boel zouden verdelen, daar een leengoed niet verdeeld mocht worden. De omschrijving in het leenregister luidt: "Den Nattelt ofte Adelaar met den Mollenberch ende de aengecochte Beeckmaetjes, daerin de erfgenaemen van Linteloo noch 1200 gulden staende hebben, met alle de andere parceelen, soals Evert Muller deselve tegenwoordich tesaemen in 't gebruyck heeft, in Veluwen, in den ampte van Voorst gelegen, met alle desselfs recht ende gerechtigheit, oude ende nieuwe toebehooren, dijcken, dammen, weteringen, niet van dien uytgesondert, door Geertruyt van Linteloo, weduwe Goltsteyn, aen de Staeten des V.G. ende G.Z. (= Vorstendom Gelre ende Graafschap Zutphen) opgedraegen ende weder te leen ontfangen bij Geertruyt van Linteloo, weduwe Goltsteyn, 24 Aug. 1661". Geertruyd overleed in 1669 en liet De Nattelt na aan haar neef Timan Johan van Lintelo, zoon van haar broer Willem, die er nog datzelfde jaar mee werd beleend. Timan Johan was in 1669 – een paar weken voor het overlijden van zijn tante – gehuwd met Anna Maria Dorothea van der Borch, die echter acht maanden na het huwelijk overleed, waarna hij in 1673 hertrouwde met Maria Elisabeth von Innund Kniphausen. Zijn broer Willem was eigenaar van De Ehze, na de dood van hun broer Derk. Willem had zoveel schulden gemaakt (ondanks dat kocht hij in 1678 de havesathe Boxbergen bij Wesepe, waar hij in 1695 overleed), dat na zijn dood gevoeglijk gesproken kon worden van een failliete boedel. Al in 1679 had Timan Johan van een aantal schuldeisers hun vorderingen overgenomen en datzelfde deed hij ook nog eens in 1681, zodat hij vanaf dat jaar eigenaar geworden was van De Ehze, het kasteel waar hij in 1638 was geboren. Zo werd De Nattelt weer verenigd met De Ehze. Ook hij slaagde er niet in, uit de financiële problemen te komen. Na zijn dood werden zijn kinderen uit zijn tweede huwelijk, Willem, Anna Dorothea en

Frederik Everhard beleend met De Nattelt; de belening vond eerst plaats in 1695, tien jaar na zijn dood. De Ehze ging naar zijn oudste zoon Christiaan Carel uit zijn eerste huwelijk. Bij boedeldeling wordt De Nattelt toebedeeld aan Anna Dorothea, die er in 1698 mee beleend werd. Zij was kanonikesse te Freundenberg, later te Gevelsberg, en in 1707 trad zij in het huwelijk met Johan Pelgrum Schimmelpenninck van der Oye, heer van De Cloese en Langen bij Lochem. Die overleed in 1712 als militair te Bergen in Henegouwen en liet De Cloese na aan zijn minderjarige zoon Jaco, die in 1745 kinderloos overleed en De Cloese naliet aan zijn nicht Maria Louise van Doetinchem. Zijn moeder overleefde hem en, aangezien De Nattelt van haar familie kwam, diende die ook weer terug te gaan naar de Van Lintelo's. In 1745 droeg zij het goed over aan Arnold Willem Timan van Lintelo, gehuwd met Elisabeth Louise des Vilattes. Anna Dorothea en Arnold Willem Timan waren achternicht en achterneef van elkaar, doordat zij beiden een achterklein-kind van de bouwer van De Adelaar waren. De nieuwe eigenaar kreeg het goed echter niet zo maar; per 13 januari 1746 belastte hij het hem toebehorende kasteel De Marsch met f 350,- per jaar ten behoeve van Anna Dorothea, die dus een soort lijfrente voor de overdracht van De Nattelt had bedongen. Genoemd bedrag ontving zij "gedurende haar leven en langer niet". Het echtpaar Van Lintelo-des Vilattes zal weinig of niet op De Marsch hebben verbleven, aangezien Arnold Willem Timan in militaire dienst was, en op het moment dat De Nattelt op hem werd overgeschreven, was hij commandeur van 's-Hertogenbosch. Er rustten nogal wat schulden op De Marsch en dat zal de reden zijn geweest dat hij al in 1746 De Nattelt belastte met een bedrag van f 2000,- ten behoeve van het echtpaar W.J. Tulleken en J. Otters. Die lening heeft hem vermoedelijk niet geholpen en kennelijk is hem het water tot de lippen gestegen, want twee jaar later verkoopt hij De Nattelt aan Rutger Hissink; mo-

gelijk de pachter van het goed. De belening vond plaats op 20 augustus 1748 en zo hield het goed op, adellijk bezit te zijn. De nieuwe eigenaar, Rutger Hissink, was gehuwd met Maria Schaap en samen hadden zij nogal wat kinderen, te weten Harmannus, gehuwd met Sara Maria van Campen; Aaltje, gehuwd met Lambert Harmsen; Jan, Jenneke, Johanna Grada, Agnes Christina, alsmede Henrica, die geen van allen gehuwd waren. Met goedvinden van al deze kinderen maakte het echtpaar Hissink-Schaap in 1766 een schikking en verdeling en uit dien hoofde werd in 1784 Jan Hissink met De Nattelt beleend. Jan, dan gehuwd met Aletta Abigaël van Vianen, transporteert het goed op 9 april 1801 op Frederik Massink. Kon hij zijn medegerechtigden hun aandeel niet uitbetalen? We weten het niet. Frederik Massink, gehuwd met Johanna Ja-

cobs, werd alzo de nieuwe eigenaar van De Nattelt. Maar ook hij zal het moeilijk krijgen en zal zich van zijn bezit moeten ontdoen. Op 29 juni 1820 tekent hij een pachtcontract inzake de Adelaar of Nattelt met Mr. Hendrik Jan Thooft, die het goed dus kort daarvoor moet hebben verworven. Massink is onder meer verplicht om op het huis een kamer voor de nieuwe landheer te reserveren, die verder een kwart van de opbrengst van de vruchtbomen en het gebruik van een paar stukjes weiland aan zich houdt. Mr. Hendrik Jan Thooft trad in 1824 in het huwelijk met Louisa Johanna Balthasarina Valentina von Rosenthal. De familie Thooft woonde in Zutphen; later zullen zij het buiten "Beekzicht" verwerven, gelegen tegenover de Adelaar, dat zij als zomerverblijf zullen gebruiken.

De situering van het goed in 1844 (Detail uit de z.g. IJsselkaart van Van der Kun & Musquettier).

Mr. Hendrik Jan Thoof overleed in 1866 en liet zijn Voorster bezit na aan zijn zoon Jacobus, die een jaar vóór zijn vaders overlijden gehuwd was met Maria Elisabeth Catharina van Essen. Uit dat huwelijk werd slechts een zoon geboren, die naar zijn grootvader Hendrik Jan werd genoemd en in 1891 overleed, nog geen 25 jaar oud. Mevrouw Thoof-van Essen overleed in 1896.

Mr. Jacobus Thoof stierf in 1902 en liet een omvangrijk grondbezit na. Behalve Beekzicht, waarbij onder meer de Adelaar, Middelbeek, de Kolke en Peppelenbosch behoorden, waren dat het landgoed Borghees bij Emmerich en nogal wat grond en bossen bij Gorssel, alsmede boerderijen in de Betuwe. Dat alles kwam aan de kleinzoons van zijn oom, zijn moeders broer. Dat waren de drie broers Bosch ridder van Rosenthal (hun overgrootmoeder heette Bosch en zo ontstond de naam Bosch van Rosenthal), te weten Lodewijk Hendrik Nicolaas,

die Beekzicht en dus ook de Adelaar erfde; Johan Jeronimus Balthasar, die Borghees ontving en Edzard Jacob, aan wie o.m. de goederen onder Gorssel kwamen.

De nieuwe eigenaar van Beekzicht c.a. huwde in 1913 Jkvr. Gertrude Anna Pauw van Wielrecht en liet zijn Voorster bezit na aan zijn zoon Jhr Mr Lodewijk Hendrik Nicolaas Frederik Marie Bosch ridder van Rosenthal, in 1946 in het huwelijk getreden met Jkvr. Jacoba Maria Arnoldina den Tex. Hij is de huidige eigenaar.

De Nattelt, oftewel de Arend of de Adelaar..., niets anders dan een oud boerenhuis? Wij denken daar nu wel anders over!

***

Bij het samenstellen van dit artikel werd onder meer gebruik gemaakt van: Register op de Leenactenboeken, kwartier van Veluwe;

De Adelaar thans.

Notarieel archief Voorst (R.A.A.);
Archief Bosch van Rosenthal (idem);
Huisarchief Keppel (idem);
Kentenissen der stad Zutphen (G.A.Z.);
Bijdrage tot de genealogie van Lintelo (Maandblad Ned. Leeuw, 1939);
De Hof te Voorst, 1863.

Voorts zeg ik dank aan Mr J.H. Hermsen te Zutphen voor van hem ontvangen gegevens.

Enige vragen bleven onbeantwoord. Is de Mollenberch het terrein, waarop nu nog de molenruïne staat? Is Nattelt een roofvogel in de streektaal? Weet iemand hierop het antwoord?

Processen-verbaal uit het verleden

door Gerard Vrieling

'n Angstig avontuur

Op de morgen van de derde november 1818 kwam de daghuurder Gerrit Roskam uit Terwolde een zeer wonderlijke aangifte doen bij de schout P.P. Everts.

Gerrit was 's nachts om een uur of twaalf "opgeklopt" door zijn buurmans dienstmeid. Zij riep: "Kom snel... anders wordt bij ons alles vermoord". Roskam was dadelijk opgestaan, had de greep "gevat" en was daarmee in draf naar zijn buurman, Hendrik Derks Lijster, gegaan. Daar aangekomen vond hij de deur openstaan. In huis trof hij Hendrik Derks en zijn vrouw, Willemina Jansen, aan. Gerrit doet dan verslag van wat hij van beide oude mensen hoorde:

"...dat voor eenige ogenblikken terwijl zij hoorden dat er glazen wierden gebroken twee manspersonen door het raam waren ingekomen die in de keuken daar zij te bed lagen, een vreselijk leven hadden gemaakt. Door stampen op den grond en andere bewegingen met stoken of andere instrumenten, hetgeen zij wegens de Duisternis niet hadden kunnen zien, dat zij dodelijk ontsteld geworden zijnde meid Hendrika Harms, die in een kamertje daar naast had geslapen, hadden geroepen – dat dezelve ook dadelijk was gekomen en door de manspersonen heen gelopen de deur uit om hulp te halen dat de twee manspersonen zulks vernomen hebbende denklijk bevreesd waren

geworden althans dadelijk weggevloden..."

Na dit lange verhaal vertelt Gerrit, dat hij met de meid en nog andere mensen uit de buurt, die ook door Hendrika waren geroepen, op onderzoek was uitgegaan. Zij ontdekten dat de "manspersonen door het glasraam waren ingeklommen en daarin verscheidene ruiten hadden gebroken". Gerrit had voor de deur een "klompemakersbijl" gevonden, die kennelijk bij de inbraak gebruikt was. Deze had hij meegenomen en aan de schout overhandigd.

In het proces-verbaal beschrijft Everts breedvoerig hoe de bijl er uitzag en dat de bijl gemerkt was met de letters "ABM".

Het verbaal eindigt: "...dat hij denuntiant') op verzoek van Hendrik Derk Lijster welke met deszelfs vrouw door hoge jaren en zwakheid verhinderd wierd zulks in persoon te doen tot ons') was gekomen."

Hierna begaf schout Everts zich direct naar het huis van de Lijsters om de "begane inbraak in ogenschouw te nemen en tevens in te winnen alle zodanige informatie als tot den zaak betrekking zouden kunnen hebben".

Bij dit onderzoek werd schout Everts bijgestaan door Hendrik Baank, gerechtsdienaar, en Willem Roos, veldwachter te Twello. Breedvoerig gaat Everts in het verbaal in op wat hij also aantreft. Terwijl zij gedrieën bezig waren met het vaststellen van de aanwezige sporen

van de inbraak, meldde zich Lucas van Riet die daar in de buurt woonde. Deze Van Riet was klompenmaker. Hij vertelde aan de schout, dat afgelopen nacht uit zijn werkschuur een bijl en een boogmes waren weggehaald. Na zijn beschrijving van de bijl en het aangeven van het merkteken "ABM" werd hem verzocht de volgende morgen om "negen ure ten gemeentehuize te vervoegen".

Na vastgesteld te hebben, dat Hendrik Derk Lijster en zijn vrouw "beiden van zeer hoge jaren en door de emoties geheel van slag waren en zich hadden doen aderlaten" maakte de schout ter plekke het proces-verbaal van zijn bevindingen op, las het de aanwezigen voor en vroeg hen om te tekenen. Hetgeen werd gedaan, maar niet door Hendrik en Willemina omdat zij niet konden tekenen.

Was getekend, Lucas v. Riet, H. Baank, W. Roos, P.P. Everts schout.

De volgende morgen vier november precies om 9 uur verschijnt Lucas van Riet op het gemeentehuis. Hier stelt hij vast, dat de gevonden bijl inderdaad het ontvreemde gereedschap uit zijn werkschuur was.

Uit bovenstaande kunnen we vaststellen, dat dit nachtelijk bezoek veel angstige uurtjes heeft bezorgd bij Lijster en zijn vrouw en dat het voorval zeker in de buurt nog vele dagen gesprekstof zal zijn geweest.

¹) denuntiant = degene, die aangifte doet

²) ons = de schout

De dokter beslist

door G. Rakhorst

In de Tweede Wereldoorlog was ik assistent-accountant op een kantoor in Zutphen. Voor mijn werk reisde ik veel door het land, je had echter steeds meer "Ausweisse" nodig. Op het eind van de oorlog had ik eerst een vrijstelling voor de Arbeitseinsatz, maar op een gegeven moment werd ik als Voorstenaar voor de keuring in Deventer opgeroepen.

Ik was astmatisch, dus voordat ik naar Deventer ging, fietste ik eerst naar de hooizolder van Kloosterboer, ik was namelijk allergisch voor hooi. Snakkend naar adem en piepend uit mijn longen fietste ik naar Deventer. Ik meldde mij bij het bureau en moest mijn beurt afwachten in de wachtkamer. Terwijl ik zat te wachten merkte ik, dat mijn astma over was. Ik kneep hem erg. Ik was het laatst aan de beurt en vroeg om kwart voor twaalf of ik 's middags terug mocht komen, ik had nog een zgn. noodboodschap te doen, zei ik.

Ik fietste als een idioot naar Voorst, at iets en stak toen mijn kop boven de spliterwtenbak in onze winkel. Zo, dat hielp, want ik was ook allergisch voor de spliterwtenlucht. En dan maar weer op de fiets naar Deventer. Doch toen ik daar aankwam, was mijn astma weer over. De dokter had de pest in, want hij moest voor mij alleen terugkomen. Daarna beluisterde hij mij met een stethoscoop, ik zag dat hij een lelijk gezicht trok, ik piepte blijkbaar toch nogal. Ik moest alles vertellen over mijn astma en ook over de medicijnen. Tenslotte werd ik afgekeurd en zo kon ik weer naar huis. Het gekste was, dat ik 's avonds doodziek naar bed moest, ik had geen adem meer, ik had weer last van mijn... astma.